

Batı Karadeniz Bölgesinde Fındık Yetiştiriciliğinde Eğitim ve Yayım Altyapı İhtiyacının Belirlenmesi

Erdal SIRAY* Ömür DUYAR Fatih ÖZDEMİR Ferah ERTEKİN

Fındık Araştırma İstasyonu Müdürlüğü, 28200 Giresun

*e-mail : erdalsiray@hotmail.com

Alındığı Tarih : 13.01.2012

Kabul Tarihi : 30.11.2012

Özet

Araştırmada, Batı Karadeniz Bölgesindeki 117 adet fındık yetiştiren işletme ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı yayım elemanlarından 29 tanesi ile yapılan anket sonucu elde edilen veriler kullanılmıştır. İşletmelerde okur-yazar oranının yüksek olduğu tespit edilirken, diğer taraftan bu oranın çoğunluğunun ilkököl mezunu olması bölgedeki eğitim şartlarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda ihtiyacı ortaya koymaktadır. Bölgede kooperatif ve birlik faaliyetlerinin zayıf olduğu, gösteri, toplantı ve demonstrasyon gibi yayım araçlarının çok az kullanıldığı belirlenmiştir. İşletmelerin gübreyi yeterince kullandıkları, ilaçlamaları ise belirli rutinler dâhilinde yaptıkları gözlenirken, teknik eleman desteğine ve analize dayalı uygulamalara daha az başvurarak kendi tecrübe ve komşu tavsiyeleri üzerine yoğunlaştıkları tespit edilmiştir. Bölgede analiz laboratuvarları, eğitim, yayım ve araştırma faaliyetlerine kuvvetle ihtiyaç olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Karadeniz Bölgesi, yayım, eğitim, analiz laboratuvarı, fındık yetiştiriciliği

Determination of Need for Education, Extension and Laboratory Infrastructure on Hazelnut Farming in Western Black Sea Region

Abstract

In this study, 117 hazelnut growers and 29 extension staff of the Ministry of Food Agriculture and Livestock used in the data obtained as a result of the survey conducted in Western Black Sea Region. Farms were detected in the high literacy rate, on the other hand the majority of this ratio is a primary school education in the development of the region and the need to improve educational conditions reveals. Since co-operative and union activities in the region were weak, meetings and demonstrations were used very little as the means of extension methods. Farms use enough fertilizer, chemical control they observed within the specific routines, technical support and analysis applications based on the recommendation of less concentration was determined by applying their own experience and neighbors. Analysis laboratories, education, extension and research activities have been observed to be strongly needed in the region.

Keywords : Western Black Sea Region, extension, education, analysis laboratories, hazelnut farming

1. Giriş

Tarım sektörünün, gelişmişlik düzeyleri hangi seviyede olursa olsun, tüm ülkelerin ekonomik ve sosyal yapısında önemli bir yeri vardır. İnsanların beslenebilmesi için gerekli hammaddeyi üretmesi gibi stratejik bir öneme sahip olan tarım sektörü, aynı zamanda ekonomi için katma değer artışı sağlamakta ve Türkiye’de büyük bir nüfus kitlesi için istihdam oluşturmaktadır. Türkiye’deki uygun ekolojik koşullar ve zengin flora, birbirinden farklı birçok tarım ürününün yetiştirilebilmesine imkan vermektedir (Alkan, 2006).

Ülkelerin kalkınmasında önemli role sahip olan tarım sektörü ve sektörün temel faktörü olan çiftçiler, yeni teknik ve bilgileri tarımsal yayım aracılığı ile temin etmektedirler (Budak, 1996).

Türkiye’de uygulanan yayım sistemi yeterince etkin olamadığından ve dolayısıyla tarımsal yayım örgütlenmesi ve işleyişi konusunda yeni bir yapılanmanın gerekliliğinden söz edilmektedir. Araştırma merkezli ve arzın yönlendirdiği bir yayım sisteminden, üretici merkezli ve talebin yönlendirdiği, üretici katılımına ve özellikle üreticinin bilgiye ulaşma çabasını artırmaya öncelik veren bir yayım sistemine geçilmesinin

yararlı olacağı belirtilmektedir. Yeterli bilgi ve teknoloji donanımının yanı sıra, yapılan araştırmalar sonucunda gereken doğrultuda yenilenen bir tarımsal yayım sistemi, düşünülen hedeflere ulaşılmasında önemli bir etken olacaktır (Yalnızçoban, 2006).

Türkiye’de özellikle 1980 sonrası dönemde kamu dışı tarımsal yayım hizmetlerinde artış olmuştur. Ne var ki, bu hizmetler belirli bölge ve konularla sınırlıdır. Ülke geneli göz önüne alındığında küçük ölçekte kalan kamu dışı yayım çalışmaları üretici örgütleri (ziraat odaları, kooperatifler, yetiştirici birlikleri), tarımsal danışmanlık dernekleri, danışmanlık firmaları, gönüllü kuruluşlar, tarımsal sanayi kuruluşları, üniversiteler, medya kuruluşları gibi çeşitli aktörler tarafından gerçekleştirilmektedir (Boyacı, 2005). Türkiye dünyanın en önemli fındık üretici ülkesi olup, 2010 yılı itibarıyla dünya fındık üretim alanının %79’u ve üretiminin yaklaşık %74’ü tek başına Türkiye tarafından gerçekleştirilmiştir (Anonim, 2011c). Türkiye dışında fındık üreten ülkeler olarak İtalya, İspanya, ABD, İran ve Çin Halk Cumhuriyeti ile çok az miktarda olmak üzere diğer bazı ülkeler sayılabilir. Ancak bugün için İtalya dışında diğer ülkeler dünya ihracatında Türkiye için önemli bir rakip olarak görülmemektedir.

İlk kez Doğu Karadeniz Bölgesinde yapılmaya başlanan kültür fındık yetiştiriciliği, devletin fındığa 1964 yılından bu yana maliyetlerin üzerinde fiyatlardan alım garantisi vermesi, fındığın diğer ürünlere göre nispeten az emekle yetiştirilen bir ürün olması, bölgeden yapılan göçler vb. etkenlerden dolayı önce Batı Karadeniz Bölgesi, daha sonra ise diğer bölgelere yayılmıştır (Anonim, 2009).

Düzce ve komşu illeri olan Sakarya, Kocaeli, Bolu, Zonguldak, Bartın ve Kastamonu illerinde en belirgin tarım ürünü fındıktır. Bu bölgede yaklaşık 300.000 da arazide fındık tarımı yapılmakta ve yaklaşık 3 milyon çiftçi ailesi fındık tarımından geçmektedir. Bu rakamlarla Bölge Türkiye fındık üretim alanı içinde yaklaşık %40’lık paya sahiptir (Anonim, 2011a). Bu yoğunluğa rağmen fındık tarımında karşılaşılan, bölge koşulları ile alakalı problemlerin çözümünde aktif rol alacak, bölgede fındık tarımı üzerine uzman bir araştırma kurumu bulunmamaktadır.

Bu durum Bölgenin fındık eğitim ve yayımı konusunda yeterince desteklenemediğini göstermektedir.

Türkiye’de fındık tarımı konusunda bilimsel araştırmalar yapan tek kurum Giresun Fındık Araştırma İstasyonu olup Doğu Karadeniz Bölgesi’ndedir. Batı Karadeniz Bölgesine ulaşım imkânlarının kısıtlı ve uzak olması sebebiyle Giresun Fındık Araştırma İstasyonu’nun araştırma geliştirme ve laboratuvar imkânlarından yeterince yararlanılamamaktadır. Gerek Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’nın desteklemeleri gerekse Ziraat Bankası’nın desteklediği projelerde laboratuvar raporu gerekli olduğu için ve bölgede yeterince laboratuvar altyapısının olmamasından dolayı bölge çiftçileri çoğu zaman bu imkânlardan yararlanamamaktadır. Bölgenin ivedi olarak içerisinde toprak, yaprak, su ve aflatoksin analizi yapacak laboratuvara sahip kurumlara ihtiyacı vardır.

Yıllardır sadece bir tarımsal ürün gözüyle bakılan fındığın endüstriyel ürün olduğunun kesinleşmesi sonucu yeni ürünleriyle ilgili araştırmalar yapma ihtiyacı doğmuştur. Elde edilecek sonuçlarla bölgedeki sanayi kurumlarının hizmet ve rekabet güçleri artırılabilir. Türkiye’de ve Dünya’da çerez olarak da tüketilen fındığın % 90’a yakın kısmı kavrulmuş, beyazlatılmış, kıyılmış, un ve püre halinde çikolata, bisküvi, şekerleme sanayinin de, tatlı, pasta ve dondurma yapımı ile yemek ve salatalarda yardımcı madde olarak kullanılmaktadır (Uzman, 2006).

Türkiye’de fındık üretiminde arz fazlası görülmektedir. Tarımsal kuruluşlar, kooperatifler, üniversiteler, araştırma enstitüleri ile işbirliği yaparak üreticilere ve sanayi sektörüne yönelik eğitim çalışmaları ve yayım faaliyetleri düzenlenmelidir. Bu sayede fındık ile ilgili yeni endüstriyel ürün ve tasarım fikirlerinin (pekmezli fındık kreması, fındıklı hazır çorba, fındık turşusu, fındık reçeli, fındık zarı keki, fındık şekeri vb.) ortaya çıkarılması ve hayata geçirilmesi sağlanabilecektir. Bu ürün çeşitlendirilmesine yönelik faaliyetler arz fazlalığının eritilmesine katkıda bulunabilecektir (Anonim, 2009). Bu çalışmayla literatürle desteklenen bu durumun, işletmeciler ve yayım elemanları ile yapılacak

anket çalışmaları ile doğrulandığı, gerçekten Bölgede tarımsal anlamda dominat olan fındık yetiştiriciliğinde eğitim ve yayım faaliyetlerinde görülen eksiklikler ve yaşanan sıkıntılara karşı ne gibi önlemlerin alınabileceği ortaya konmaktadır.

2. Materyal ve Metot

Çalışmanın ana materyalini Batı Karadeniz Bölgesi'nde üretim yapan fındık işletmeleri ve aynı bölgedeki Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı yayım elemanları ile 2011 yılında yüz yüze yapılan anket çalışmaları sonucu elde edilen veriler oluşturmaktadır. Ayrıca çeşitli kurum ve kuruluşlardan temin edilen veriler de ikincil veri olarak kullanılmıştır.

Bölgede popülasyonun geniş çevrede olması zaman sıkıntısı ve maddi olanaksızlıklar sebebiyle, coğrafi harita ve işletme yoğunlukları dikkate alınarak gayeli örnekleme yöntemiyle seçilmiş 14 ilçede temsil niteliği olan 3 köyde 3'er adet işletme ile anketler yapılmıştır. İşletme kapasitesi (fındık işletmeleri) zayıf olan Amasra'da 2 köy, Şile'de ise 1 köy belirlenebilmiştir. Anket hacmi bu şekilde küme örnekleme metoduyla tespit edilmiştir (Çiçek ve Erkan 1996). Toplamda ise 117 fındık işletmesi ile yüz yüze görüşme yoluyla anket çalışması yapılmıştır. (Çizelge 1).

Çizelge 1. Anketlerin ilçe bazlı dağılımı

S.No	İLÇE ADI	Köy	Toplam
1	Abana	3	9
2	Akçakoca	3	9
3	Alaplı	3	9
4	Amasra	2	6
5	Bozkurt	3	9
6	Cumayeri	3	9
7	Ereğli	3	9
8	Gümüşova	3	9
9	Hendek	3	9
10	Kandıra	3	9
11	Karasu	3	9
12	Kurucaşile	3	9
13	Mudurnu	3	9
14	Şile	1	3
TOPLAM		39	117

Diğer taraftan toplam 14 ilçede 29 yayımcı personel ile de yüz yüze görüşme yoluyla anket

çalışması yapılmıştır. Çalışmada gayeli örnekleme yöntemiyle seçilmiş 14 ilçede tam sayım örnekleme uygulanmış olup, tarım müdürlüklerindeki görevdeki bütün yayımcı personelle anket yapılmıştır. Anket formları üzerinde gerekli kontroller ve hesaplamalar yapıldıktan sonra, ayrıntılı dökümleri alınmış ve elde edilen bilgiler kullanılmaya hazır özet tablolar haline getirilmiş ve yorumlanmıştır. Burada açık uçlu, çoktan seçmeli ve çok seçmeli soru tipleri kullanılmış, bu sorulara verilen cevaplar değerlendirilmiştir.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. İşletme Anketlerinin Analizi

Anket yapılan işletmelerin bölgeyi topoğrafik açıdan iyi temsil edebilmesi için 25 metre rakımdan 850 metre rakıma kadar olan işletmeler tercih edilmiştir.

İncelenen işletmelerde çiftçilerin yaş ortalaması 54 yıl olup, işletmelerdeki çiftçiler ortalama 39 yıllık çiftçilik deneyimlerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer taraftan bu işletmelerin fındık yetiştiriciliğini de ortalama 34 yıldan bu yana gerçekleştirdikleri görülmektedir.

İncelenen işletmelerdeki işletmecilerin %98,3'ü okur-yazar olup, bunların da %86,3'ü ilkököl veya ilköğretim mezunu, %11,1'i lise mezunu ve %0,9'u da yüksekokul mezunudur.

İşletmelerin %76'sının asıl mesleği olarak çiftçilik olmakla birlikte, geriye kalan işletmeciler elektrik, şoför, marangoz, inşaat, kaynak işlerinde işçi olarak çalışmakta, hatta bunların yanında muhtar, gemi kaptanı ve emekli olanları da vardır.

İşletmelerde ailelerdeki kişi sayısı ortalama 5,24 kişi olup, 2 kişiden 13 kişiye kadar aile nüfusuna rastlanılabilmektedir. İşletmeler fındıktan önce tarla ürünleri ile meşgul olduklarını da beyan etmişlerdir.

İşletmelerin fındık bahçelerinin ortalama arazi büyüklüğü 22,8 da olup, bunun 21,8 da'ı mülk ve 1,0 da'ı da kiralık araziden meydana gelmiştir. Aynı zamanda bu arazi büyüklüğünün ortalama parsel sayısı ise 3,6 adet ve ortalama arazi büyüklüğü de 6,3 da olmaktadır. İdeal bir fındık bahçesinin büyüklüğü ise üreticiler tarafından 40 da olarak ifade edilmiştir.

İşletmelerde fındıklar ocak usulüne göre tesis edilmiş olup, ortalama ocak yaşları 42 yıl ve ocak mesafeleri de 4 x 4 metre olarak tespit edilmiştir.

İncelenen işletmelerde en fazla (%23,3) tombul (yağlı) fındık çeşidi yetiştirilmekle birlikte bunu sırasıyla; Çakıldak (deli sava), Foşa (Yomra), Kara (İncekara ve kalnkara), Mincane (sarı), Palaz ve Sivri çeşitler izlemektedir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Bölgedeki işletmelerde yetiştirilen fındık çeşitlerinin oransal dağılımı.

FINDIK ÇEŞİDİ	%
Tombul (Yağlı)	23,3
Çakıldak (Deli sava)	21,8
Foşa (Yomra)	18,1
Kara (İncekara ve Kalnkara dahil)	16,7
Mincane (Sarı)	10,3
Palaz	4,9
Sivri	4,9
TOPLAM	100,0

Arazi ve iklim koşullarının uygunluğu (%42,6) fındık yetiştirilmesinde en önemli neden olarak görülürken, işletmelerin başka geçim kaynaklarının olmaması (%22,2) ve fındık üretiminin karlı olması (%21,2) da küçümsenmeyecek oranlarda bulunmuştur (Çizelge 3).

İncelenen işletme sahiplerinin %18'inin fındık dışında başka bir işten gelir elde ettiği, emeklilik maaşı aldığı veya herhangi bir gelirinin olduğu bulunmuştur. Bunu beyan edenlerin de aylık ek gelirinin ortalama 1.099,40 TL olduğu, geriye kalanların ise tamamen fındıktan geçimini sağladığı tespit edilmiştir.

İşletmelerin %93'ünün bir tarımsal örgüte üyeliği bulunmaktadır. Özellikle desteklemelerin de etkisiyle %91,5 oranında Ziraat Odalarına üyelik söz konusudur. Bununla birlikte, %24,8 oranında Tarım Kredi Kooperatifleri ve %16,2 oranında da Fiskobirlik'e üyelik belirlenmiştir. Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerine üyelik ise çok düşük olup %4,3 oranında gerçekleşmiştir.

Çizelge 3. Fındık yetiştiriciliğini tercih sebebi

YETİŞTİRME	%
Arazi ve iklim koşullarının	42,6
Başka bir geçim kaynağının	22,2
Karlı olması	21,2
Mirasla kalmış olması, değiştirmenin zor olması	6,3
Ürün çeşitlemesine giderek risk ve belirsizliği azaltma	4,3
Alıcının olması ve rahat	1,0
Diğer	2,4
TOPLAM	100,0

İşletmelerin %54'ü son üç yılda köylerinde fındık yetiştiriciliği ile ilgili toplantı, gösteri veya demonstrasyon olmadığını, %10'u ise bu konuda herhangi bir bilgilerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Bu tip bir toplantı ve gösteri yapıldığını belirten çiftçiler de ancak bir kez toplantı yapıldığını, demonstrasyon veya gösterinin ise yok derecesinde az yapıldığını belirtmişlerdir. Diğer taraftan, eğitim amaçlı toplantı ve gösteri yapıldığını belirten işletmelerin %64'ü yapılan bu eğitimlerin faydalı olduğunu ifade etmişlerdir.

İşletmeler fındık yetiştiriciliğiyle ilgili bir sorunla karşılaştıklarında %64,1 oranında İl/İlçe Tarım Müdürlüklerine müracaat etmektedir. Ancak %30,8'i ise kendi tecrübesi veya komşu-arkadaş tavsiyesine uyduğunu ifade etmiştir. Geriye kalan işletmeler ise ilaç ve gübre bayilerine, özel tarım danışmanlarına ve önder çiftçilere sorunlarının çözümünde başvurmaktadır.

İşletmelerin %81,2'sinin fındığını satmadan önce pazar araştırması yaptığı ve buna göre fındığını sattığı belirlenmiştir.

İşletmeler fındık hasadına başlamak için ya fındığın daldan dökülmesini beklemekte ya da hasat olum zamanını kendisi belirlediği bir zamanda başlamaktadır. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, incelenen işletmelerin %5,1'i Tarım İl/İlçe Müdürlüklerinin belirlediği tarihe göre ve %21,4'ü her yıl aynı tarihte ürününü hasat etmekte, %32,5'i ürünün daldan dökülmesini beklemekte, %7,7'si komşu ve yakın köylerde hasat başlayınca kendisinin de ürün hasadını başlattığını, %29,9'u hasat olum kriterlerini bildiğini ve buna göre hareket ettiğini, %0,9'u dışarıda çalıştığından dolayı izin durumuna göre hasat zamanını

ayarladığını, %1,7'si ise tüccar/fabrikanın kendilerine söyledikleri tarihte ürün hasat ettiklerini ifade etmişlerdir.

İncelenen işletmelerin %60'ının fındık kurdu için senelik bir defa, çok az bir kısmının ise kozalak akarı ve dalkıran için ilaçlama yaptığı belirlenmiştir.

Üretimde kullanılan gübre çeşidi ve miktarına karar vermeyi etkileyen unsurlar; %71,8 ile kendi tecrübeleri ve komşu tavsiyeleri, %11,1 ile yaptırılan toprak analizi sonucu ve %9,4 ile de tarım uzmanının tavsiyesi olarak saptanmıştır.

İşletmelerin %72'lik kısmı toprak ve yaprak analizi yaptırmadığını, sadece %28,2'si son 5 yılda en az bir defa toprak veya yaprak analizi yaptırdığını ifade etmiştir. Analiz yaptırmayan işletmelerin %49,4'ü analizi önemsemediği için yaptırmadığını belirtmiştir. İşletmelerin %24,1'lik kısmı ise analizin önemini bilmediği ve %10,8'i ise nereye başvuracağını bilmediği ve yakında analiz laboratuvarının olmadığını belirtmiştir.

Toprak ve yaprak analizi yaptıran işletmelerin %91'i tavsiyeye uyduğunu ifade etmiştir. Bu işletmelerin %67'si tavsiyeyi aynen uygularken, %15'i daha az miktarlarda gübre uygulamış ve geriye kalanlar da daha fazla miktarda gübre uygulaması yapmıştır. Bu işletmelerin %36'sı tavsiye edilen gübre miktarının daha önce kullandığından daha az, %39'u ise daha fazla miktarda olduğunu ifade etmiştir. Geriye kalan işletmeler ise gübre miktarının kendisinin kullandığı gübre miktarı ile aynı olduğunu belirtmiştir. Analize dayalı gübre uygulaması yapan çiftçilerin %88'i sonucun iyi olduğunu belirtmiştir.

İşletmelerin %8,5'inde gübre hiç kullanılmamaktadır. Gübre kullanan işletmelerin %60'ı gübreyi toprağa serpererek yüzeye atarken geriye kalanlar ise çapalama ve toprak işleme ile toprak altına gömmektedirler. İncelenen işletmelerde kullanılan gübreler ve kullanım oranı, da'a kullanım miktarı ve kullanma dönemleri Çizelge 4'te verilmiştir. Buna göre, işletmelerde en fazla CAN gübresi kullanılmıştır.

Çizelge 4. Gübre kullanım miktarları ve dönemi

Gübrenin Cinsi	Kullanma Oranı (%)	Kullanım Miktarı (kg/da)	Kullanım Dönemi
CAN (%26)	42	53,3	Şubat-Mayıs
Kompoze (DAP, 20-20-0, vb.)	19	35,6	Aralık-Mayıs
AN (%33)	14	52,9	Şubat-Nisan
Çiftlik (Ahır) Gübresi	9	154,6	Aralık-Nisan
TSP	7	34,7	Kasım-Şubat
Üre	6	37,5	Mart-Nisan
Amonyum Sülfat	3	25	Mart-Nisan

İşletmelerde %36,8 oranında tarım kireci kullanımına rastlanılmıştır.

İşletmelerde çiftçilere yetiştiricilikle ilgili olarak bilgileri kimden öğrendikleri ve kimler tarafından ikna edildikleri sorulduğunda büyük oranda *komşu ve arkadaş etkisi* altında kaldıkları görülmüştür (Çizelge 5). İşletmelerin

özellikle fidan dikim aralık ve mesafesi, zirai mücadele, gübreleme, hasat ve budama konularında komşu ve arkadaşlarından bilgi aldıkları saptanmıştır. Buna karşın, İl/İlçe Tarım Müdürlüklerinin payı ise çok düşük düzeydedir.

Çizelge 5. İşletmelerin bilgi temin etme yolları (%)

	Dikim Aralık ve Mesafesi	Zirai Mücadele	Gübreleme	Hasat	Toprak ve Yaprak Tahlihi	Sulama	Budama
Komşu ve arkadaş	90,6	83,8	84,6	84,6	3,4	6,0	82,9
İl/İlçe Tarım Müdürlüğü	6,8	7,7	6,8	6,0	1,7	0,9	6,0

İşletmelerin %90,6'sında fındık bahçelerinde budama ve dip sürgünü alım işlemleri kendisi tarafından yapılmakta olup, bunların %95'i bu hususlarda eğitim almadığını, kendisinin öğrendiğini beyan etmiştir.

İşletmelerin %41'i fındığı daldan elle toplamakta iken, %31'i ise dalları silkeleyerek yerden toplamaktadır. Geriye kalan işletmelerde ise fındık toplama işlemi karışık olarak yapılmakta, döküleni yerden dökülmeyeni de dalından toplamaktadırlar.

İncelenen işletmelerde fındık hasadında %47,8'i jüt (panda) çuval, %52,2 oranında ise naylon çuval kullanılmaktadır.

İşletmelerdeki çiftçilerin fındık üretimi konusunda en çok gübreleme (%31,9), ilaçlama (%27,5) ve budama (%27,4) gibi konularda bilgi eksikliklerinin olduğu saptanmıştır. Bunu sırasıyla; depolama (%2,9), yeni bahçe tesisi (%1,8), satış (%1,7), çeşitler (%1,6), hasat (%1,2) ve diğer (%4,0) konular izlemektedir.

Bölgedeki işletmelerin %65'i bahçelerinde özellikle tozlayıcı çeşit kullanmadıklarını, zaten bahçelerin karışık çeşitler ile tesis edildiğini ve böyle bir sıkıntı çekmediklerini belirtmişlerdir. Diğer taraftan işletmelerin %85'i fındık yetiştiriciliği konusunda İl/İlçe Tarım Müdürlüklerini kendilerine daha yakın görmektedirler.

İşletmelerin %76,1'inin tarımsal desteklemelerden yararlandığı bildirmekte desteklemelerin de mazot ve gübre desteği ile alan bazlı fındık desteği olduğu ifade edilmiştir.

İncelenen işletmelerde görsel ve yazılı basının az takip edildiği (%40,2) tespit edilmiştir. Görsel ve basılı yayını takip eden işletmelerin %74,5'i TV yayınlarını, %14,9'u broşürleri ve %8,5'i de dergi yayınlarını takip etmektedirler.

3.2. Yayım Personel Anketlerinin Analizi

Görüşülen yayımcı personelin %20'sini bayan personel oluşturmakta olup, bayan yayımcıların yaş ortalaması 30 yıl olarak saptanmıştır. Erkek yayımcıların ise yaş ortalaması 32 yıl olarak hesaplanmıştır.

Yayımcı personelin %89,5'lik gibi büyük bir kısmı mesleğe istekli olarak katılmakla birlikte geriye kalanlar aile isteğinden dolayı, meslek lise okuması nedeniyle ve tesadüfen katıldıklarını söylemiştir.

Yayımcıların %89,5'lik gibi büyük bir kısmını Mühendis unvanlılar, %6,8'ini Tekniker ve %3,4'ünü ise Teknisyen unvanlılar oluşturmaktadırlar.

Yayımcıların göreve başlama tarihlerinin 1981 ile 2010 tarihleri arasında seyrettiği ve ortalama 6,2 yıllık yayım deneyimlerinin olduğu saptanmıştır.

Yayımcıların aynı zamanda yayım kuruluşunda çalışmaktan dolayı duydukları memnuniyetleri incelenmiş ve %13,8'inin tamamen memnun, %3,44'ünü çok memnun, %58,6'sının memnun ve %24,1'inin ise pek memnun olmadıkları tespit edilmiştir.

Araştırmada yayımcı personele fındık ile ilgili bilgilerini yeterli görüp görmedikleri konusunda özeleştiri yapmaları istenilmiştir. Buna göre; üreticilerin %44,8'i yeterli, %31,03'ü orta, %13,82'si az yeterli ve %10,35'i ise yetersiz olduklarını belirtmişlerdir.

Yayımcıların fındıkla ilgili hangi konularda eksiklik duydukları araştırılmış ve çeşitler konusunda eksiklikleri olduklarını düşünenlerin oranı %41,4 olarak bulunmuştur. Diğer taraftan, yayımcıların %24,1'i zirai mücadele, %10,3'ü mekanizasyon, %13,8'i gübreleme ve %3,4'ü ise budama konularında eksiklik duyduklarını ifade etmişlerdir.

Diğer yandan, yayım konusunda teorik ve pratik olarak yeterlilik düzeyleri incelendiğinde; görüşülen yayımcıların %37,9'u yeterli, %17'si orta düzeyde, %17'si az yeterli ve %7'si ise bu konuda kendilerini çok yeterli olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Görüşülen yayımcılardan %36,4'ünün Tarım İl/İlçe Müdürlüklerinde kendi yayım faaliyetlerinde çalıştıkları, buna karşın %24,2'sinin idari ve mali işler birimlerinde görev aldıkları, %39,4'ünün ise diğer iş ve işlemleri ile uğraştıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, yayımcıların asli vazifelerini yeterince yapamadıklarını göstermektedir. Diğer taraftan, yayım programlarını hazırlayanların; %34,5 ile yayımcının kendisinin, %31,0 ile diğer yayımcı arkadaşları ile birlikte, %17,2 ile yöneticisi ile birlikte, %3,4 ile kendisine sorulmadan yöneticisi ve %13,8 ile İl Tarım Müdürlüğü olduğu ifade edilmiştir.

Çizelge 6. Demonstrasyon ve toplantılarda anlatılan konular

KONULAR	%
Zirai mücadele	31,8
Gübreleme	20,5
Budama	15,9
Analiz	11,4
Aflatoksin	6,8
Yetiştiricilik	4,5
Dikim	2,3
Hasat	2,3
Modern tarım	2,3
Proje	2,3

Yayımcı personellerin yıl içinde yaptıkları demonstrasyon ortalaması kişi başına 1,8 adet ve toplantı ise 6,6 adet olarak gerçekleşmektedir. Demonstrasyon ve toplantılarda anlatılan konular ve oranları Çizelge 6'da verilmiştir. Buna göre, demonstrasyon ve toplantılarda en fazla zirai mücadele ve gübreleme konularında bilgiler verilmektedir.

Yayımcıların eğitimlerine katılan çiftçilerden %32,75'i eğitimde aldıkları bilgileri uyguladıklarını belirtirken, üreticilerden yayımcı tavsiyesine uygun üretim yapan çiftçilerin oranı ise yaklaşık %33,90'dır.

Yayımcılar son iki yıldır fındık konusunda yayım ve araştırmayı içine alan ve araştırma kuruluşu tarafından yürütülen bir projede görev almadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca yayımcıların yayım faaliyetleri süresince fındık konusunda yapılan eğitimlere katılma oranının çok düşük olduğu, kişi başına eğitime katılma sayısının ortalama 0,7 adet olduğu, bu eğitimlerin de %70'sinin İl Tarım Müdürlüklerinde, geriye kalan kısmının ise Araştırma Enstitüsünde yapıldığı görülmüştür.

Yayım eğitimlerinde fındık yetiştiriciliği konusunda yeni bilgilerin sağlandığı kurumlara bakıldığında; %38 oranında İl Tarım Müdürlükleri ve %17 Araştırma Enstitüleri gelmektedir.

Yayımcıların verdikleri eğitimlerde araştırma sonuçlarının yansıtılması konusundaki düşünce ve önerileri incelendiğinde; yazılı ve görsel bilgiye kolay ulaşılması, elde edilen sonuçların kayda alınması, sonuçların diğer kurumlarla kıyaslanması ve sonuçların yayımcılara intikal etmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan araştırmaya göre yayım çalışmalarını olumsuz yönde etkileyen konular ve bu konuların yayımcılar bazında önemine göre oranı Çizelge 7'de verilmiştir. Buna göre, yayım çalışmalarını olumsuz yönde etkileyen en önemli faktörün çiftçinin ilgisizliği (%26,1) olduğu tespit edilmiştir.

Fındık üretiminde çiftçilere daha iyi yardımcı olabilmek amacıyla yayımcı personelin önerileri Çizelge 8'de verilmiştir. Buna göre, yayımcıların özellikle uygulamaya yönelik eğitimlerinin artırılması, bilinçli tarımsal uygulamalar yapılması, mevcut bazı problemlerin çözüme kavuşturulması gibi çok farklı konularda öneriler getirdikleri görülmektedir.

Çizelge 7. Yayım çalışmalarını olumsuz yönde etkileyen konular

KONULAR	%
Çiftçinin ilgisizliği	26,1
Eğitim, araç ve doküman yetersizliği	15,2
Müdürlükte diğer işlerin meşguliyeti	13,0
Köylerin dağınıklığı ve arazi yapısı	6,5
Eski alışkanlıkların sürmesi	6,5
Yayımcı personel eksikliği	6,5
Kulaktan dolma bilgi ve bilgi kirliliği	6,5
Eğitimlerde görselliğe önem verilmemekte	4,3
Tarımsal desteklemelerdeki bürokratik engeller ve desteklerin düşüklüğü	4,3
Yaşlı çiftçi grubunun fazlalığı	2,2
Çiftçi beklentisinin ekonomik olması	2,2
İklimsel faktörler	2,2
Araştırma-yayımcı-çiftçi koordinasyon eksikliği	2,2
Yayımcının bilgi eksikliği	2,2

Çizelge 8. Yayımcı personelin önerileri

KONULAR	%
Yetiştiricilikle ilgili eğitim ve bilgilendirme artırılmalı	18,5
Uygulamaya dönük eğitimler ve gösteriler yapılmalı	14,8
Yayımcı eğitimi artırılmalı	14,8
Arazilerin miras ve satılma yoluyla bölünmemesi	7,41
Toprak ve yaprak analizi teşvik edilmesi	7,41
Çiftçi-araştırmacı-eğitimci arasında koordinasyon sağlanmalı	7,41
Tarımsal desteklemelerin ürün bazında verilmesi	7,41
Yayımcı personelin bürokratik işlemlerinin azaltılması	3,7
Düzenli ve uygulanabilir yayım programları hazırlamak	3,7
Çiftçinin ilgisi artıracak bir şeyler yapılmalı	3,7
Danışmanlık sistemlerinin geliştirilmesi	3,7
Yayım ekipman desteği artırılmalı	3,7
Pazarlama sorunlarının çözümü	3,7

4. Sonuç

Gerek çiftçiler ve gerekse yayımcı personel ile yapılan anket çalışmaları sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Bölgede sahil koldan yüksek kola kadar 3 kolda da fındık üretimi gerçekleşmektedir. İşletmelerde işletmeci yaş ortalaması 54 yıl olup, üreticilerin yaşı çalışma çağı olan 15-64 yaş aralığı içindedir (Anonim, 2011b). Diğer taraftan işletmecilerin çiftçilik deneyim süreleri ortalamaları 39 yıl, fındık yetiştiriciliğinde ise

34 yıl olup, bu işlerde yeterince deneyimli oldukları görülmektedir.

İşletmelerdeki okur-yazarlık oranı yüksektir, ancak bu oranın büyük kısmını ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Bu da işletmelerin üretimde ve pazarlamada girdi ve bilgi kullanımında yetersiz kalmalarına neden olmaktadır. Bölgedeki eğitim şartlarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda devlete büyük görevler düşmektedir.

İşletmelerin kooperatifleşmesi veya çeşitli birlikleri kurarak tarımsal faaliyetlerini sürdürmeleri tarımda etkinliği artırmaktadır (İçöz, 2004). Bölgede işletmelerin tarımsal örgütlere desteklemeler vasıtasıyla üye oldukları ve bu üyeliklerin faaliyete dönük olmadığı görülmektedir. Özellikle Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri çok zayıf bir konumdadır. İşletmelerin tarımsal örgütlenmelerinin artırılması ve etkinleştirilmeleri sağlanarak tarımda verimlilik artırılmalıdır.

Pratik bilginin sahadaki değeri hiçbir şeyle karşılaştırılmaz. Laboratuvar ortamında, akademilerde, firmaların Ar-Ge birimlerinde veya enstitülerin deneme alanlarında üretilen bilimsel bilgi, pratik biçimde algılanabilir hale getirilmedikçe, sahada bir değer kazanamamaktadır. Sahada derhal ekonomik bir değere dönüşebilen bilgi ise, tarım sektörünün en önemli ihtiyaçlarından biridir (Sıray ve Akçay, 2010). Bölgede toplantı, gösteri veya demonstrasyon gibi yayım araçları az kullanılmaktadır. İşletmelerin yarısından fazlasının son üç yılda bu yayım faaliyetlerini görmediğini ve görenlerin ortalamasının da işletme başına 1 toplantı olduğu düşünüldüğünde bölgede büyük oranda eğitim ve yayım faaliyetlerinin artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Diğer taraftan işletmelerin Tarım İl/İlçe Müdürlüklerini önemseydiği, fındıkla ilgili bir sorunla karşılaştıklarında teknik destek aradıkları görülmektedir. Yetiştiricilik hususlarında kendi tecrübeleri ve komşu arkadaş tavsiyelerini öne çıkarmaktadırlar.

İşletmelerin %60 oranında ilaçlama yaptıkları, ancak yaptıkları ilaçlamanın herhangi bir teknik bilgiye dayandırılmadan rutin olarak belli başlı zararlılar için ilaçlama yaptıkları tespit edilmiştir. Bu yüzden bu ilaçlama faaliyetlerinin daha teknik ve etkin yapılması için bölgede bu konularda eğitim faaliyetlerine ihtiyaç vardır.

Diğer taraftan işletmelerin %93 oranında gübre kullandıkları, ancak bu yüksek orana karşılık gübre çeşidi ve miktarını ise geleneksel metotlar ve kendi tecrübeleri ile belirledikleri anlaşılmıştır. Ayrıca toprak ve yaprak analizi yaptırma oranının çok düşük olduğu, buna sebep olarak da bitki beslenmesi ve

gübrelemede analizin önemi konusunda fazla bilgilerinin olmadığı ve analiz yapacak laboratuvarların yakında bulunmadığı belirtilmiştir. Bu anlamda bölgede eğitim ve laboratuvar çalışmalarının önem kazandığı görülmektedir.

Bölgedeki işletmelerde daha çok gübreleme, ilaçlama ve budama konularında eğitime ihtiyaç duyulduğu belirlenmiştir. Ayrıca işletmelerin tarımsal yayım araçları olan görsel ve basılı yayınları takip etmedikleri de gözlemlenmiştir. Burada önemli olan hususlardan birisi de yayımcının işletmelere kolay ulaşabilir olmasıdır. Kurulacak bir eğitim merkezi bunu daha etkin hale getirebilecektir.

Yayımcı personelin tamamına yakını mesleğe isteyerek girdiklerini beyan etmiş, buda yayım faaliyetleri adına olumlu bir bulgu olarak karşımıza çıkmıştır. Yine yayımcı personelin büyük çoğunluğunun mühendis unvanlı olması da olumlu bir göstergedir. Ayrıca yayımcı personelin yarıya yakını da kendilerini meslekte yeterli görmekteylerdir.

Diğer taraftan yayımcı personel bağlı bulunduğu müdürlüklerde genellikle bürokratik işlerle uğraşmakta, yayım faaliyetine çok az vakit ayırabilmektedir. Dahası eğitim planlamalarını da genellikle kendileri tarafından hazırlanmadığı, hazır programlar dahilinde gerçekleştirildiği bildirilmiştir.

Yayım elemanı, çalışmakta olduğu organizasyonun amaçları doğrultusunda hedef kitleye yönelik kararlarını etkileyebilecek bir kişidir. Yayım organizasyonunun planlamış olduğu değişim programlarında başarıyı etkileyen faktörlerin başında kuşkusuz istihdam edilen yayım elemanlarının başarı düzeyleri gelmektedir. Yayım elemanlarının başarısızlığı veya yetersiz düzeyde göstermiş oldukları bir performans, yeniliklerin hedef kitleye benimsenmesini ve kırsal alana yayılmasını engellemektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde özellikle tarım bakanlıkları bünyesinde istihdam edilen yayım elemanları kırsal kalkınma ve toplumsal değişimde önemi roller üstlenmektedir (Boz, 2008). Bu amaçla yayımcı elemanlara yönelik eğitim faaliyetleri artırılmalıdır.

Sonuç olarak; yapılan anket çalışmalarına göre bölgede analiz laboratuvarları, eğitim, yayım ve araştırma

faaliyetlerine kuvvetle ihtiyaç olduğu gözlenmiştir.

Kaynaklar

- Alkan, H. I., 2006. Samsun İli Terme İlçesinin Ova ve Yüksek Kesiminde Fındık Yetiştiriciliğinin Karşılaştırmalı Ekonomik Analizi, OMÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Anonim, 2009. TMO Fındık Sektör Raporu "<http://www.tmo.gov.tr/Upload/Document/raporlar/findiksektor.pdf>".
- Anonim, 2011a. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu Veritabanı)
- Anonim, 2011b. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Haber Bülteni, TÜİK, Sayı:19.
- Anonim, 2011c. Fiskobirlik Genel Müdürlüğü, Dosya Kayıtları, Giresun.
- Boyacı, M., 2005. Tarımsal Araştırma ve Yayım, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Yayınlanmamış Kitap Bölümü, Ankara.
- Boz, İ., 2008. Yayım Elemanlarında Bulunması Gereken Profesyonel Yeterlilikler: Kahramanmaraş İli Örneği. KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi, 11(1).

- Budak, D., 1996. Gelişmekte Olan Ülkelerde Kamu ve Özel Sektör, Türkiye Tarım Ekonomisi Kongresi, Cilt:2, 423-426s., Adana.
- Çiçek, A. Erkan, O. 1996. Tarım Ekonomisinde Araştırma ve Örnekleme Yöntemleri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 12, Ders Notları Serisi No:6, Tokat.
- İçöz, Y., 2004. Dünya'da ve Türkiye'de Kooperatifçiliğin Gelişimi, TEAE BAKIŞ, Sayı:6, Nüsha:4, Eylül 2004.
- Sıray, E., Akçay, Y., 2010. Giresun İli Merkez İlçede Fındık Yetiştiren İşletmelerin Ekonomik Analizi, Üretim ve Pazarlama Sorunlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi, 27(1).
- Uzman, T. S., 2006. "Fındık Sektör Araştırması" İstanbul Ticaret Odası, Dış Ticaret Şubesi.
- Yılmazçoban M., 2006. Türkiye'de Geleneksel Yayım Yaklaşımı ile Eğitim Ziyaret Yayım Yaklaşımının Karşılaştırmalı Analizi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat.